

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

○

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

●

דברים

(חלק יט — שיחה ב)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2021

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

דברים ב

ב. והנה, בגמרא⁶ נתבאר החילוק בין ארבעת הספרים הראשונים לספר דברים, שארבעת הספרים היו „מפי הגבורה“, ומשנה תורה אמרו משה „מפי עצמו“.

ופירוש „מפי עצמו“ אינו ש„משנה תורה“ אמר משה מעצמו ח״ו, היינו שתוכן הדיבור משלו היה, אלא כפרש״י⁸ בזה במקום אחר: „משה לאו מאליו היה שונה להם משנה תורה כו׳ אלא כמו שקבלה הוא והיה חוזר ומגיד להם, וכל מה שכתוב בדברות האחרונות היה כתוב בלוחות וכן שמע כסיני“; וכמ״ש התוס״פ דזה ש„משה מפי עצמו אמרם” – „ברוח הקודש” היה.

6 מגילה לא, ב. – בגמרא איתא „קללות שבמשנה תורה” (ועיי״ש בפרש״י ד״ה משה. פרש״י תבא כת, כג), וכ״ה בזהר דלקמן הערה 13. אבל בזח״ג רסא, א: האי דאקרי משנה תורה משה מפי עצמו אמרו. וראה ש״ך עה״ת, אוה״ח ריש פרשתנו. ועוד. וראה בארוכה אוה״ת ריש פרשתנו. 7 שהרי „האומר שאין התורה מעם ה׳. . . אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו ה״ז כופר בתורה” – רמב״ם הל׳ תשובה פ״ג ה״ח. פיה״מ להרמב״ם סנהדרין פ׳ חלק יסוד השמיני. ואבוהן דכולהי – רמב״ם הל׳ תפלה פ״ג ה״ו*.

8 סנהדרין נו, ב ד״ה כאשר צוך.

9 מגילה שם ד״ה משה.

* בספרי דברים להצ״ח חידושים על הרמב״ם שם (ע׳ 686): ואף שכ׳ התוס׳ וברוה״ק, מ״מ עכ״פ אי״ו דומה למפי הגבורה. . . עכצ״ל דהוּו רק בקללות שבמשנה תורה אבל כל ספר משנה תורה משה מפי הגבורה אמרו. אבל לכאורה אין כוונתו לפרש כן במקום שלא נזכר „קללות” (זח״ג דלעיל הערה 6), והרי בלאה״כ עכצ״ל דכמה דרגות ב„מפי הגבורה” ועד „אנכי ולא יהי׳ לך מפי הגבורה שמוענוס” (מכות כז, דע״א).

א. על הפסוקי „ויהי בארבעים שנה גו׳ דבר משה אל בני ישראל גו׳”, מצינו שני פירושים בשנים מפשטני המקרא לבאר מהו דיבור זה של משה לישראל:

(א) רש״י פירש (ומקורו בספרי²), דקאי על דברי תוכחה „שלא הוכיחן אלא סמוך למיתה“). (ב) בספורנו כתב: „החזיר להם כל התורה כולה עד הנה בכלל”³.

והנה, שני הפירושים הנ״ל אינם בסתירה זה לזה, אלא הא והא איתנהו ביה⁴, שהרי בספר דברים מצינו הן דברי תוכחה והן חזרת „כל התורה כולה”⁵, כמודגש גם בשמו – משנה תורה. והחילוק בין שני המפרשים הנ״ל אינו אלא איזה מן הדברים מודגש יותר, או יתר על כן – מה עיקרי יותר.

אמנם, כיון ש„דבר משה גו׳” קאי על כל ספר דברים, צריך לומר, ששני הדברים הנ״ל – (א) דברי תוכחה, (ב) משנה תורה – כלולים כל אחד זה מזה, או שתוכן משותף לשניהם.

1 פרשתנו א, ג.

2 עה״פ. וכן עה״פ א, א.

3 ראה חגיגה (ו, ריש ע״ב. ושי״ג): ונשתלשו בערבות מואב. וראה פרש״י שם ד״ה ונשתלשו. פרש״י עה״ת ר״פ בהר. ולהעיר מפרש״י פרשתנו א, ה.

4 ראה הקדמת הרמב״ן לספר דברים. צורו המור ריש פרשתנו. ועוד.

5 ראה טעה״צ להאריז״ל פ׳ האזינו: ספר דברים הוא משנה תורה וחוזר וכולל כל מה שבחומשים ראשונים כו׳. ולהעיר מפרש״י זבחים (קטו, סע״ב): ונשתלשו בערבות מואב, משנה תורה כו׳.

למעלה לגמרי מהעולם, ומטעם זה ירידת התורה לעולם אפשרית רק ע"י ממוצע, שיש בו משני הענינים¹⁸ (הוא למעלה מהעולם, אבל נמצא בעולם), ולכן ביכלתו לחברם.

והממוצע בין התורה והעולם הוא משה רבינו – שמצינו שהיו בו שני הקצוות¹⁹: מחד גיסא, היה בתכלית הביטול, בלתי מציאות, ונחננו מ"ה²⁰ – ביטול שלמעלה מהעולם; ומאידך גיסא, היה שלימות המציאות²¹ בגדרי המציאות שמצד העולם [ומטעם זה היה גם כן, בעל קומה²² – „עשר אמות“²³, למעלה ביותר משיעור הקומה הרגיל דבן אדם, שהוא ג' אמות²⁴] –

אך הדבר אינו מובן: כיון שאף במשנה תורה לא אמר משה דברים משלו, אלא הכל נאמר ברוח הקודש – „שכינה מדברת מתוך גרונו“¹⁰ [ומטעם זה¹¹ אמר „ונתתי מטר גו“¹², כי „רוח הוי' הוא שדיבר“¹³] – אם כן, מהו הטעם שהדיבור נקרא „מפי עצמו“?

ועל-דרך-זה קשה על דברי הגמרא¹⁴, ש„אפילו למאן דלא דריש סמוכים בעלמא, במשנה תורה דריש“ – ומבאר על זה הראב"ן¹⁵: „וטעמא משום דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר אבל משה שסידר משנה תורה פרשה אחר פרשה לא סידר אלא להדרש“ – דלכאורה: כיון שגם משנה תורה אמרו משה „ברוח הקודש“, ומאידך, גם ארבעת הספרים הראשונים נמסרו לישראל ע"י משה – מהיכא תיתי לחלק ולומר שסדר הפרשיות בספר דברים תלוי במשה, מה שאינו כן בארבעת הספרים הראשונים?

ג. והביאור בזה:

אמרו חז"ל¹⁶ אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, ו„קדמה“ אין פירושו (רק) בזמן, אלא (בעיקר) קדמה במעלה וחשיבות¹⁷: התורה מצד עצמה היא

18 בדוגמת מתורגמן שיש לו איזה קצת ערך אל המשפיע ולכן ביכלתו לקבל ההשפעה מן המשפיע ויש לו ג"כ ערך אל העם שע"י יכולים לקבל ההשפעה כו' (ראה בארוכה ד"ה פנים בפנים תרנ"ט ע' קצ ואילך). המשך תרס"ו ע' קב-ג). וראה בארוכה שיחת ש"פ מטו"מ תשל"ו.
19 להעיר גם ממחז"ל (דב"ר פי"א, ד. מדרש תהלים (באבער) מזמור צ') דמשה „מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה האלקים“ – ראה רד"ה פב"פ שם.

וגם בנבואתו ב' קצוות שבפנים: דרגת נבואתו למעלה מכל הנביאים, ולאידך הי' „עומד על עומדו“ (לא ככל הנביאים שהיו „יראים ונבהלים ומתמוגגין“) – ראה בכ"ז רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ז הל'ו. פיהמ"ש סנהדרין פ' חלק יסוד השביעי. ח' פרקים פ"ז.

20 לשון הכתוב בשלח טז, ז"ח.
21 להעיר מפי"ה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק יסוד השביעי: הנבחר מכל מין האדם.
22 ראה שבת צב, א. ובנדרים (לח, א): גבור ועשיר* כו' וכולן ממש.
23 ברכות נד, ב. וש"ג. וראה שבת שם.
24 ראה עירובין מז, א. וברשב"ם ורמב"ן בב"ב ק, סע"ב) שזהו ביחד עם הראש.

10 נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1087.

11 לקו"ת בחקותי נ, א.

12 עקב יא, יד.

13 ראה חז"ל (ז, רע"א. רסה, א): מפי עצמו מפי ההוא קול דאחיד ב'.

14 ברכות כא, ב. יבמות ד, א.

15 סי' לד (נעתק בהגהות מהר"ב רנשבורג יבמות שם). ופליג על תוספות יבמות שם סד"ה וכי רמב"ן וריטב"א שם.

16 ראה מדרש תהלים צ, ג. ב"ר פ"ח, ב. נתחומא וישב ד'. זח"ב מט, א. ועוד.

17 ראה ד"ה איתא במדרש תילים תרנ"ג (סה"מ תש"ח ס"ע 272). ובכ"מ.

בארבעת הספרים הראשונים היה משה רבינו ממוצע בדרך „מעבר” [ובלשון רש”י²⁹: נעשה שליח]. דברי התורה שבהם לא נתפסו בהשגתו באופן של התלבשות, אלא נשאו בדרגת „מפי” הגבורה; „משא”כ משנה תורה, אף שגם הוא נאמר „ברוח הקודש”, הרי „רוח ה”” זו נתלכשה ונתפסה בהשגת משה בדרך התלבשות – ומטעם זה נקרא הדיבור „מפי עצמו”³⁰.

ובזה יובן טעם הדבר שאפילו למאן-דאמר דבעלמא „לא דריש סמוכים”, „במשנה תורה דריש”:

ארבעת הספרים הראשונים, כיון שלא נתלכשו בשכלו של משה, אף שסדר הכתובים בהם הוא בתכלית הדיוק³¹ – הרי סדר זה הוא נעלה מאתנו, זהו „סמוכים” שאינו לפי השגת הנבראים – ולכן „לא דריש סמוכים”.

ולכן היה ביכלתו לחבר את התורה, שלמעלה מהעולם, אל העולם.

ד. והנה, ישנם שני אופנים²⁵ בדרך ההשפעה ע”י ממוצע²⁶:

(א) בדרך „מעבר”²⁷ – ההשפעה אינה מתאחדת עם הממוצע באופן של התלבשות בו, וממילא אין הממוצע גורם שום שינוי בהשפעה; פעולת הממוצע אינה אלא הבאת ההשפעה (כמות שהיא) והורדתה ממדרגה גבוהה לזו שלמטה ממנה.

(ב) בדרך „התלבשות”²⁷ – ההשפעה „מתלבשת” בממוצע ומתאחדת עמו, ועי”ז נעשה שינוי בהשפעה – שנעשית לפי ערך הממוצע ובדרגתו – ואזי יכולים המקבלים לקלוט את ההשפעה גם בכלי ההשגה שלהם.

וזהו החילוק בין ארבעת הספרים הראשונים ומשנה תורה²⁸:

לקו”ת שה”ש כ, ג. אוה”ת אמור ע’ תתמ”א (סה”מ תרכ”ו ע’ שטז ואילך).

בד”ה פנים בפנים שם מבורא, דממוצע דמשה הוא בדרך מעבר לכד (וממוצא שבעולמות הוא בדרך התלבשות. וראה ג”כ ד”ה עוטה אור שם. ובכ”מ) – אבל מובן, שכמה מדרגות ב„מעבר” ו„התלבשות”, שלכן ההתלבשות דמשנה תורה נק’ מעבר בערך ההתלבשות דממוצע שבעולמות [שלכן גם משנה תורה הוא „דבר ה’ ממש” – ראה ד”ה פנ”פ שם, שזה שתורה היא „דבר ה’ ממש” הוא לפי שהממוצע דמשה הוא רק בדרך מעבר]. אף שבערך ד’ ספרים הראשונים נק’ התלבשות. ואכ”מ.

(29) מגילה שם ד”ה משה מפי הגבורה (הובא בלקו”ת שם).

(30) ראה ג”כ תפארת ישראל – למהר”ל מפראג – פמ”ג.

(31) ראה שלה”ה חלק תושבע”פ (תב, ב) – דאף שאין מוקדם ומאוחר בתורה, „תורתינו הקדושה אשר היא בתכלית השלימות ובודאי היא המסודרת בתכלית הסיודור כו”, עיי”ש.

(25) דוגמא הכי פשוטה: כתיבת דבר שכל ע”י אצבעות היד, שאין האצבע משנה השכל, והשכל עובר דרך האצבעות רק דרך מעבר לבד; התלבשות השכל במוח, או בשאר כחות הנפש (כגון התלבשות השכל במדות), שהשכל מתמצם בהם לפי ערכם (ד”ה יין ושכר שבהערה הבאה. המשך תרס”ו ע’ תכה. ועוד). וראה בארוכה שיחת ש”פ מטו”מ הנ”ל. לקמן ע’ 141.

(26) ראה בכ”ז אוה”ת שמיני (כרך ב’) ד”ה יין ושכר פ”ו. סד”ה פנים בפנים שם (ע’ קצד”ה). וראה ד”ה עוטה אור ה’ש”ת. ובכ”מ.

(27) ראה החילוק דמעבר והתלבשות – תניא קו”א ד”ה להבין מ”ש בפע”ח (קנת, א). לקו”ת מסעי פט, ב ואילך. ובארוכה ד”ה יין ושכר הנ”ל. ועוד.

(28) ראה אוה”ת פרשתנו ע’ ו’. ועיי”ג * על השינויים בין מס’ שבת, נדרים ורמב”ם הל’ יסוה”ת פ”ז בתחילתו – ראה לקוטי לוי”צ אגרות ס”ע תא ואילך. וראה לקו”ש חכ”ג ע’ 82 ואילך.

טהור רח"ל], הרי הוא „תופס” את התורה ומתעצם עם „דברי כאש”³⁴, „דבר ה' ממש”^{34*}.

[ומאחר שהענין שאותו „החזיר להם” משה היה „כל התורה כולה” – נעשה כן גם בלימוד ארבעת הספרים].

דכיון שמשה הוא הממוצע המחבר את כל ישראל עם הקב”ה³⁵ [גם את הנמצאים בשפל המצב – כהביאור הידוע בענין „מאין לי בשר”³⁶, שמשה לא היה יכול להשפיל את עצמו בהשפעת בשר (תאוה)³⁷ עד שאמר לו הקב”ה „אספה לי שבעים איש מזקני ישראל גוי ואצלתי מן הרוח אשר עליך גוי”³⁸ – שגם השפעה זו היתה מוכרחת לבוא ע”י (אצילות רוחו של) משה, כי כל ההשפעות לישראל באות ע”י משה דוקא]³⁹,

לכן, עי”ז שהתורה נתלכשה בה „ממוצע” דמשה רבינו, בכל „עשר אמות” שלו, גם באמה הכי תחתונה – יכולה התורה להגיע לכל ישראל, אפילו לפשוט שבפשוטים.

ו. היאך ייתכן סוף-כל-סוף שישכנו שני הפכים אלו יחדיו – שהתורה תתלבש בשכל הנברא עד שתהא נקראת על שמו⁴⁰ ויהיה בכחו למחול

13

משא”כ במשנה תורה, שבו נתלבש דבר ה' בשכלו של משה, גם תד הענינים והכתובים נקבע לפי השגתו של משה (והנבראים). וממילא – „דריש סמוכים”.

12

ה. אבל עדיין צריך להבין: למה עשה ה' ככה, שחלק בתורה (משנה תורה) יתלבש בהשגתו של משה, עד שהדיבור יהא נקרא „מפי עצמו?” – והרי לכאורה אין זה אלא ענין של ירידה.

והביאור בזה:

כאשר השפעה אינה מתלבשת בממוצע, אזי בעצם נשאת היא למעלה מהשגת המקבלים, כיון שקודם לזה היתה במהותה שלא לפי גדרם, והממוצע לא שינה אותה; ואותו התוכן שבהשפעה ה„נתפס” ע”י המקבלים ומתעצם עמם בהשגתם שלהם, באמת אינו בערך להשפעה עצמה.

ולכן, אילו ירדה התורה למטה רק בדרך מעבר ע”י משה, לא היו ישראל יכולים לקלוט בכלי ההשגה שלהם את עצם התורה ו„לתפוס” את „דבר ה'”, שהוא למעלה מהשגה³²; כל מה שהיה שכלם משיג לא היה אלא הארה וכו' מ„דבר ה'”³³.

ובזה הוא החידוש והיתרון שבמשנה תורה, שע”יז שמשו „החזיר להם כל התורה כולה” כפי שנתלכשה בכלי ההשגה שלו („מפי עצמו”) – הרי לאחרי זה, כשאיש ישראל לומד תורה, באיזה מצב שיהיה [אפילו כאשר אינו

(32) והכלי לדבר ה' הוא רק ע”י ביטול בתכלית, לימוד באופן דתען לשוני אמרתך כו' כעונה אחרי הקורא.

(33) ראה ד”ה פכ”פ שם, „שאם ה' מרגיש ה' מתעצם הדבר ה' בו ואח”כ ה' יוצא א”כ אין זה דבר ה' ממש כ”א דבר משה מה שקיבל מה' כו'”.

(34) ראה ברכות כב, א.

(34*) ראה גם לקו”ש חל”ז ע’ 41 ואילך.

(35) ד „אנכי עומד בין ה' וביניכם גוי” (ואתחנן ה, ה).

(36) בהעלותך יא, יג.

(37) תו”א יד, א. ובכ”מ. וראה ג”כ לקו”ת בהעלותך לא, ד. לג, ב.

(38) בהעלותך שם, טז יז.

(39) ד”ה צאינה וראינה תר”ט. המשך ר”ה תרצ”ה פ”ט (סה”מ קונטרס ח”ב שלג, ב).

(40) ע”ז יט, א.

ה' אל משה" וכיוצא בזה), ומבואר על זה בחסידות⁴⁸, שבחינה זו קאי על עצמות המאציל שלמעלה מ(שם) הוי', ולכן בכחו לחבר "הוי" ו"משה",

ואעפ"כ, זה גופא שבחינה זו נקראת "שלישי המדבר" (שהוא המחבר שנים אלו – "הוי" ו"משה") מורה, ששייכת בזה, כביכול, התחלקות;

משא"כ משנה תורה שרשו ומקורו בעצמותו יתברך, שלמעלה אפילו מ"שלישי המדבר". ולכן יכולים להיות בו, וישנם בו בפועל, שני הקצוות – "מפי עצמו" (של משה) וביחד עם זה – "דבר ה'".

ז. ענין הני"ל דמשנה תורה, יש דוגמתו בעיני עבודת האדם – בעבודת התשובה:

ה"תנועה" דעשיית תשובה באה מן הבעל תשובה עצמו⁴⁹, שהרי, כיון שע"י החטא נעשה נפרד מאלקות רח"ל, נמצא שאין התעוררות התשובה באה אליו מצד גילויו אור מלמעלה, שהרי אינו כלי לזה, אלא היא באה ממנו עצמו.

ואף שהכלל הוא⁵⁰ שכל התעוררות באה ע"י נתינת כח מלמעלה – הנה בנידון דידן, הכח מלמעלה לעשיית תשובה הוא מ"העולם העצמי דאיך סוף"⁵¹, הנמשך באופן נעלם, כך שתנועת התשובה באה (כביכול) מהבעל

על כבודו הבא מצד התורה⁴¹, ובה בשעה היא תהיה בבחינת "דבר ה'"⁴²? – אלא, שזהו מפני שמקור ושושן ענין משנה תורה הוא בעצמותו יתברך⁴³, שלמעלה מהתחלקות:

אורות וגילויים, אפילו אורות הכי עליונים, הרי הם בגדר התחלקות, ולכן הם יכולים לבוא באחד משני האופנים: אם אין הם באים בדרך התלבשות, אזי הם מתגלים בכל תוקפם, ואם הם באים בהתלבשות בנבראים, בהכרח שיהיה בהם שינוי וירידה.

דוקא מצד עצמותו יתברך שלמעלה לגמרי מגדר התחלקות ושינויים, יכולים להיות שני העינים כאחד⁴⁴: ההשפעה יורדת ומתלבשת בנברא, עד שאפשר לומר על כך "מפי עצמו"⁴⁵, השגה של נברא, ובה בשעה הרי היא במהותה "דבר ה'"⁴⁶.

וזהו החילוק שבין ארבעת הספרים הראשונים ומשנה תורה:

ארבעת הספרים הראשונים הרי הם "מפי הגבורה"; ויתירה מזו כתב הרמב"ן⁴⁷ – הם נכתבו בסגנון ד"שלישי המדבר" (והוא המספר "וידבר

(41) קידושין לב, ריש ע"ב.

(42) ראה לעיל הערה 33.

(43) ראה אוה"ת פרשתנו ע' ז'. אמור ע'

תתמא (סה"מ תרכ"ו ע' שיז"ח).

(44) להעיר ג"כ מד"ה זאת תורת הבית

תרפ"ט (סה"מ קונ"ט ח"א מא, ב ואילך). דדוקא משום שהנשמה היא עצמי יכולה להתלבש בגוף כו' בהתלבשות ממש, כי העצמי אינו מקבל העלמות והסתרים, עיי"ש בארוכה.

(45) ראה אוה"ת אמור שם (ס"ע תתמ. סה"מ

תרכ"ו שם): כאלו משה מפי עצמו אמרן כו'.

(46) להעיר מתו"א ב, ס, ב"ג.

(47) בפתיחתו לפירושו עה"ת.

(48) אוה"ת ריש פרשתנו. וראה שם אמור ע'

תתלט ואילך (סה"מ תרכ"ו ע' שטו ואילך).

(49) ראה בכ"ז המשך תער"ב ח"ג ע' א'שכו

ואילך. וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 63 ואילך

ובהערות שם.

(50) ראה המשך תער"ב ע' א'שכח: בהכרח

שזהו ע"י אור עליון דוקא. וראה ויק"ר פכ"ז, ב.

(51) המשך תער"ב ע' א'שלג.

שבתורה (כמו שנתבאר במקום אחר⁵⁶ באריכות), „עצם פנימיות התורה“⁵⁷, ולכן אין היא משתנית גם כשהיא באה בהתלבשות בשכל אנושי.

וזהו גם כן השייכות דתורת החסידות לענין „יפוצו מעינותיך חוצה“ – שה„מעין“ עצמו יורד ומגיע „חוצה“⁵⁸ – כי היכולת להשפיע „חוצה“, במקום שמצד עצמו אין לו שום שייכות לכאורה ל„מעיינות“ – הרי היא בכח ה„מעין“ עצמו דוקא⁵⁹.

ולכן זוהי ההכנה לקיום „קאתי מר“⁶⁰, כי לעתיד לבוא יתגלה ענין „וידע כל פעול כי אתה פעלתו“⁶¹, שאפילו בחינת „חוצה“ שב„חוצה“⁶² – ה„פעול“ עצמו [כמו שהוא בחיצוניותו, שאין ניכרת בו שייכותו לכח הפועל] – מיוחד עם הקב”ה, כיון ש„אתה“⁶³ – עצמותו יתברך – פעלתו“⁶⁴.

(משיחת ש”פ וארא תשכ”ו)

תשובה מצד עצמו [מעין מה שנתבאר לעיל בענין „מפי עצמו“ דמשנה תורה].

וזהו הקשר בין שני הפירושים בתוכן ספר דברים – (א) דברי תוכחה, (ב) „החזיר להם כל התורה כולה“: דברי תוכחה תכליתם היא ענין התשובה, ובעבודת התשובה ישנו גם כן הענין והעילוי העצמי שבמשנה תורה⁵², כנ”ל.

ח. ומובן, שכשם שהוצרך להיות עילוי זה דמשנה תורה כהכנה לכניסתן הראשונה של בניי לארץ ישראל⁵³, על-דרך-זה הוא גם כן עתה, בזמן ההכנה לכניסה לארץ ישראל ע”י משיח צדקנו –

הוא הגילוי דתורת החסידות, ובפרט תורת חסידות חב”ד, שבה ישנו גם כן התוכן הנ”ל דמשנה תורה:

בחסידות חב”ד נתבארו עניני אלקות באופן שכחות חב”ד שבאדם ויכלו להבינם ולהשיגם, ואף באופן של „יחוד נפלא כו’ להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופינה“⁵⁴,

ומאידך, אין נעשה בהם עי”ז שום שינוי ח”ו, והם נשארים אלקות⁵⁵.

והכח לזה בא מצד זה שתורת החסידות היא הגילוי דבחינת „יחידה“

(52) עפ”י המבואר בפנים השייכות דדברי תוכחה (תשובה) ומשנה תורה, דבשניהם הו”ע ד„(מפי) עצמו“ – כי ההתעוררות מלמעלה לתשובה היא באופן נעלם – יומתק זה שהדברי תוכחה (דריש פרשתנו), „הזכרים ברנח“ (פרש”י ריש פרשתנו).

(53) ראה לקו”ש ח”ד ע’ 1088 ואילך.

(54) תניא פ”ה.

(55) שלכן צ”ל זהירות יתרה לשמור „דברי הרב“ – סה”מ תש”ח ע’ 296. ועוד.

(56) קונטרס ענינה של תורת החסידות סעיף ה’ ואילך.

(57) ד”ה פדה בשלום תרפ”ה, בשם אביו כ”ק אדמו”ר מהורש”ב נ”ע (י”ט כסלו עטר”ת – סה”מ עטר”ת (קה”ת, תשמ”ח) ע’ תרעג).

(58) ספר השיחות תש”ד ע’ 106. וראה לקו”ש חט”ו ע’ 282-3. ועוד.

(59) ראה בארוכה לקו”ש שם ע’ 287-8.

(60) אגה”ק דהבעש”ט – נדפסה בסו”ס בן פורת יוסף. ובכ”מ.

(61) נוסח התפלה דר”ה.

(62) ראה בכתבי האריז”ל (בסידורו שם. ועוד) ש„פעול“ קאי על עשי”.

(63) ראה ד”ה תפלין דמארי עלמא תרנ”ג פ”ב. חכמות בחוץ תרצ”ד פ”ב (סה”מ קונטרסים ח”ב רצו, א”ב). ועוד.

(64) ראה ביאורה”ז לאדהאמ”צ בשלח מג, ג. ד”ה ולקחתם תרס”א. ובכ”מ – דיש הנברא שייך ליש האמיתי דוקא.